

UEFA FİNANSAL FAIR PLAY DÜZENLEMESİNİN AVRUPA FUTBOL KULÜPLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: AVRUPA 5 BÜYÜK LİĞİ VE TÜRKİYE SÜPER LİĞİ ÜZERİNE BİR İNCELEME*

Öğr. Gör. Onur ÖZEVİN**

Muhasebe Bilim
Dünyası Dergisi
Haziran 2017; 19(2); 479 - 508

ÖZ

Avrupa Futbol Federasyonları Birliği (UEFA) futbol kulüplerinde mali disiplini sağlamak amacıyla, "Finansal Fair Play Düzenlemesi" (FFP) olarak adlandırılan uygulamayı 2013-2014 sezonundan itibaren, futbol kulüplerinin sürdürülebilirlik için gerekli finansal önlemleri almalarını sağlamak amacıyla yürürlüğe koymuştur. Düzenleme kapsamında futbol kulüplerinin uyması zorunlu bir takım mali kriterler belirlenmiş, kriterlere uyulup uyulmadığının izlenmesi için bir kurul görevlendirilmiş ve kuralların ihlali durumunda yaptırımlar öngörülmüştür. Çalışmanın amacı uygulamanın üçüncü yılında Avrupa futbolunun FFP öncesi ve sonrası genel durumunu ile Türkiye ve Avrupa Futbol kulüplerinin FFP kriterlerine uyum düzeylerini araştırmaktır. Çalışma 2015-2016 sezonu verilerine göre Türkiye ile Avrupa birinci liglerinden seçilen takımların finansal fair play kriterlerine uyum açısından karşılaştırılmasını içermektedir. Sonuç olarak Avrupa kulüplerinin FFP kriterlerine her yeni sezonda daha uyumlu hale geldikleri, Türkiye futbol kulüplerinin ise kurallara uyum sağlayamadıkları görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Finansal Fair Play, Mali Disiplin, Futbol Ekonomisi

JEL Sınıflandırması: G30, M21, L83

THE EFFECT OF UEFA FINANCIAL FAIR PLAY REGULATION ON THE EUROPEAN FOOTBALL CLUBS: A REVIEW ON EUROPEAN 5 BIG LEAGUES AND TURKEY SUPER LEAGUE

ABSTRACT

In order to ensure fiscal discipline in the football clubs, European Football Federations Union (UEFA), has been put into force since 2013-2014 season so-called "Financial Fair Play Regulation" (FFP)

* Makale gönderim tarihi: 14.04.2017; kabul tarihi: 25.05.2017

** Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Gerede Meslek Yüksek Okulu, İşletme Yönetimi Programı, onurozevin@ibu.edu.tr.

to ensure that football clubs take necessary financial measures for sustainability. Within the scope of the regulation, a number of financial criteria that football clubs are obliged to comply with have been set, a committee has been appointed to monitor compliance with the criteria and sanctions have been envisaged in case of violation of the rules. The aim of the study is to investigate the pre-and post-FFP general situation of European football in the third year of application and the level of compliance with the FFP criteria of Turkey and European Football Clubs. The study includes comparing the teams selected from Turkey and European first leagues according to the 2015-2016 season in terms of compliance with the financial fair play criteria. As a result, it is seen that European clubs have become more compatible with FFP criteria in every new circumstance, and Turkish football clubs can not adapt to the rules.

Keywords : Financial Fair Play, Financial Dicipline, Futbol Economics

JEL Classification: G30, M21, L83

1.GİRİŞ

Son yıllarda futbol kulüplerinin gösterdiği kötü finansal performans, kulüpler ve ilişkili taraflar açısından riskli bir durum oluşturmaktadır. Kulüplerin gelirlerinden fazla harcama yaparak aşırı borçlanması, zamanında ödenemeyen ücret ve borçlar, yüksek dönem zararları futbolun mali disiplinden uzak yönetildiğine dair algıları güçlendirmektedir. 2014-2015 sezonu itibariyle Avrupa futbol kulüplerinin yıllık geliri toplam 17 milyar € civarındadır. Kulüp gelirleri son 20 yılda %595 artış göstermiştir. 2016-2017 sezonu yıllık toplam cirosunun 25 Milyar €'yu aşacağı tahmin edilen Avrupa Futbolu artık devasa bir endüstri olma yolunda hızla ilerlemektedir. “Big Five” olarak anılan Avrupa'nın 5 büyük liginin toplam gelirleri 2013-2014 sezonunda önceki sezona göre %15 artarak 11,3 milyar € olmuş, bu 5 büyük ligin sadece uluslararası yayın hakları gelirlerinin 2016-2017 sezonunda 7,5 milyar €'yu aşacağı beklenmektedir (Annual Review of Footbal Finance 2015). Bu denli büyük bir sektörün oyuncularının da finansal açıdan dengeli ve sürdürülebilir bir yapıda olması zarurietü UEFA'yı bu konuda bazı düzenlemeler yapmaya sevk etmiştir. Finansal Fair Play'in amacı temelde kulüpleri finansal disipline sokmak ve finansal açıdan dengeli sürdürülebilir bir yapıya kavuşturmadır. Bu amaç için; gelirden fazla harcama yapılmasını, vadesi geçmiş borcun bulunmasını, dengesiz transfer harcaması yapılması ve bunun gibi finansal dengeyi bozan uygulamaları engellemeye yönelik kurallar getirmiştir.

Çalışmanın amacı UEFA tarafından uygulanması 2013-2014 sezonundan itibaren zorunlu tutulan FFP kurallarının amacına hizmet edip etmediğinin Avrupa ve Türkiye en üst Liglerinde

mücadele eden kulüplerin karşılaştırmalı araştırılmasıdır. Çalışmada UEFA'nın yayımladığı Kulüp Lisanslama Kıyaslama 2015 Raporunda yer alan bilgiler ve kulüplerin açıklanmış finansal tabloları ışığında, kulüplerin FFP öncesi ve FFP sonrası finansal durumları değerlendirilmiştir. Avrupa'nın en büyük 5 ligi ile Türkiye Süper liginden seçilen kulüplerin FFP kriterlerini sağlamadaki uyumları karşılaştırılmıştır. FFP'nin yürürlüğe konulduğu sezondan itibaren Avrupa futbolunun genel ve Avrupa kulüplerinin finansal yapısında iyileşme Türkiye Süper liginde kötüleşme gözlemlenmektedir.

Literatürde FFP uygulamasına yönelik açıklama ve eleştiri içeren çalışmalar mevcuttur. Syzmanski (2014) FFP düzenlemesinin ekonomik verimlilikle ilişkisini incelemiş, düzenlemedeki kuralların adil olmadığını ve finansal verimlilik sağlamayacağını savunmuştur. Frank (2014) çalışmasında FFP'ye yöneltilen rekabeti engelleyeceği, kulüplerin gelişimini donduracağı gibi eleştirileri tartışmış ve sonuçta uygulamanın iyi etkileri olsa dahi asıl çözüm yolunun yönetişsel becerileri geliştirmek olduğuna değinmiştir. Peeters ve Syzmanski (2012) İngiltere Premier Ligi kulüpleri üzerinde yaptıkları çalışmalarında FFP kuralları gibi kısıtlamaların rekabeti etkileyeceği ve maaşları negatif yönde baskılayacağını beklediğini kaydetmişlerdir. Vöpel (2011) çalışmasında futbol ekonomisinin gerçekten finansal fair play düzenlemesine ihtiyacı olup olmadığını sorgulamış sonuçta uygulamanın uzun vadede rekabet koşullarını dengeleyebileceğini ifade etmiştir. Sass (2012) çalışmasında FFP uygulamasının uzun dönemli rekabet dengesine etkilerini analiz etmiştir. Sonuç olarak başa baş kuralı nedeniyle küçük kulüplerin büyük kulüplerle rekabet güçlerinin ve dolayısıyla başarı şanslarının zayıflayacağını savunmuştur. Müller vd. (2012) çalışmalarında Finansal Fair Play uygulamasının özellikle finansal doping olarak adlandırılan orantısız finansman kullanımının önüne geçerek amacına hizmet edebileceğini görüşünü savunmuşlar. Long (2012) FFP düzenlemesinin rekabet kurallarının uygunluğunu tartışmış, sonuçta uygulamanın rekabeti engelleme riski nedeniyle Avrupa Futboluna faydadan çok zarar getireceğini savunmuştur. McDonald (2014) çalışmasında FFP düzenlemesinin rekabet koşullarını olumsuz etkileyerek Avrupa futbolunda büyük takımlar ile küçük takımlar arasındaki farkı açacağını ifade etmiştir. Başka bir ifadeyle uygulamanın büyük kulüplerin lehine küçük kulüplerin aleyhine sonuç vereceğini savunmuştur. Preus, Haugen ve diğerleri (2014) çalışmalarında Finansal Fair Play düzenlemesinin küçük kulüplerin rekabet güçlerinde olumsuz etkisinin olacağı ancak kulüplerin dış finansmanını sınırladığından daha bağımsız duruma getireceğini ifade etmişlerdir. Saban ve

Demirci (2016) çalışmalarında Türkiye Süper Ligi 4 büyük kulübünün FFP kriterlerine uyum düzeylerini araştırmış ve sonucun olumsuz bulunduğunu kaydetmişlerdir. Özevin (2016) Avrupa Futbolu genelinde ve Türkiye süper ligi 4 büyük kulübü özelinde FFP düzenlemesinin etkilerini incelediği çalışmada, Türkiye kulüplerinin FFP kriterlerine uyum sağlayamamış oldukları ifade edilmiştir. Bu çalışma daha önce Türkiye Süper Ligi 4 büyük kulübünü kapsayan çalışmamızın genişletilmiş hali olup ek olarak Türkiye süper Lig kulüpleri ile Avrupa Futbol kulüplerinin FFP uyumu açısından karşılaştırmasını içermektedir.

2. FİNANSAL FAIR PLAY DÜZENLEMESİ

1904 yılında ülke futbol federasyonlarının birliği olarak kurulmuş olan UEFA, ilk olarak 2009 Eylül ayında kamuoyuna sunulan ve futbol camiasınca üzerinde prensip olarak mutabık kalınan kulüplerin uymaları gereken mali kriterleri belirleyen kurallar bütünü "Finansal Fair Play Kuralları" (FFP) olarak anılmaktadır (Syzmanski 2014, 219). 2011 yılından itibaren yürürlüğe konulan FFP futbol camiasının kendine özgü finansal kuralları olması gerektiğini, bu kuralların kademeli olarak uygulamaya sokulacağını ve ihlali halinde yine kademeli olarak yaptırımlara muhatap kalacağını ifade eden bir düzenlemedir. Aslında FFP daha geniş kapsamlı olan "Kulüp Lisanslama ve Finansal Fair Play Talimatı"nın içinde yer alan mali kriterler bölümünü ifade etmektedir. Bir futbol kulübünün lisans alabilmesi için gerekli kriterler; Sportif kriterler, Personel Kriterleri ve İdari Kriterler, Hukuki Kriterler ve Mali Kriterler olmak üzere dört grup altında toplanmıştır. FFP bu kriterler içindeki "Mali Düzenlemeler" bölümünü oluşturmaktadır. Ayrıca bu düzenlemede "Kulüp Lisans ve Fair Play Sisteminin bir diğer temel amacı, kulüp müsabakalarında 'finansal fair play'i hakim kılmaktır" denmekte ve finansal yapı özelindeki hedefleri aşağıdaki şekilde açıklamaktadır (<http://www.uefa.org>).

- Futbol kulüplerinin mali yapısını daha disiplinli ve rasyonel yapıya kavuşturmak
- Maaş ve transfer ücretleri üzerindeki baskıyı azaltmak ve enflasyonist etkiyi sınırlamak
- Kulüpleri kendi gelirlerini aşmamaları konusunda teşvik etmek
- Gençlik ve altyapı için uzun vadeli yatırımları teşvik etmek
- Avrupa kulüp futbolunun uzun vadede sürdürülebilirliğini korumak Kulüplerin temel yükümlülüklerini zamanında yerine yetirmesini yerleştirmek

2016 yılında Türkiye futbol federasyonu tarafından yayımlanan “Kulüp Lisans ve Mali Fair Play Talimatı” kitapçığında da Mali Fair Play düzenlemesinin amaçları aynı şekilde ifade edilmiştir. (TFF Kulüp Lisans Ve Mali Fair Play Talimatı 2016, 11) UEFA'nın bu düzenlemedeki amacı kısaca mali disiplinin oturtulması, futbol kulüplerinin ticari işletmelerde olduğu gibi aktif-pasif dengesini önemsemelerini ve sürdürülebilirliği sağlamaktır (Geey 2012, 9).

2.1. FİNANSAL FAİR PLAY KRİTERLERİ

UEFA mali disiplin amaçlarına ulaşabilmek için somut kurallar belirlemiş ve bu kurallara ne şekilde uyulacağını ayrıntılı olarak açıklamıştır. Bu kriterler bir arada okunduğunda ortaya UEFA tarafından uygulanması istenen 6 finansal kural çıkmaktadır. Bunların ihlali sonucu çeşitli yaptırımlar uygulanabilecek veya daha ayrıntılı inceleme sonucunu doğuracaktır. Tüm bu kurallar mali disiplini sağlamaya yönelik olmakla birlikte en temel kural denk hesap şartıdır. Bu 6 kriteri aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür;

Tablo 1. Finansal Fair Play Kuralları

	Kural	Açıklama	Yaptırım
Temel Şart	Denk Hesap Şartı	Gelirler ile giderler denk olmalıdır.	Para cezası, puan silme, UEFA Gelirlerine el koyma, yeni oyuncuların UEFA maçlarında oynatmama, transfer yasağı, UEFA turnuvalarından men, Uyarı
	İşletmenin Devamlılığı	Denetçi görüşü şartlı veya olumsuz olmamalıdır.	Mevcut finansal bilgilerin ve ileriye dönük bir yıllık güncel bütçelenmiş finansal bilgilerin istenmesi
Gösterge Şartları	Eksi Öz sermaye	Öz sermaye negatif olmamalıdır.	Mevcut finansal bilgilerin ve ileriye dönük bir yıllık güncel bütçelenmiş finansal bilgilerin istenmesi
	Vadesi Geçmiş Borçlar	Vadesi geçmiş Maaş, vergi, transfer borçları bulunmamalıdır.	Mevcut finansal bilgilerin ve ileriye dönük bir yıllık güncel bütçelenmiş finansal bilgilerin istenmesi

Ek Göstergeler	Ücret Giderler / Gelir	Çalışanlara ödenen ücret gelirlerinin %70'ini aşmamalıdır.	Ek bilgi talep edilmesi
	Net Borç / Gelir	Net borç gelirlerinin %100'ünü aşmamalıdır.	Ek bilgi talep edilmesi

Kaynak: Kulüp Lisans Ve Mali Fair Play Talimatından derlenmiştir.

2.1.1. Denk Hesap Şartları

FFP'nin temel şartı, kulüplerin gelir ve giderlerinin birbirine denk olmasıdır. FPP tarafından şart koşulan denk hesap sonucunun hesaplanması mali yıla ait ilgili gelirden ilgili giderlerin çıkarılması yoluyla yapılır. Bu yolla hesaplanacak denk hesap sonucunun pozitif olması şartları sağlamak için gereklidir. Yani kulübün giderleri gelirlerinden fazla olmayacaktır. Denk hesap şartının hesaplanmasında dahil olan ilgili gelir ve giderler aşağıdaki kalemlerin toplamına eşittir (UEFA Club Licensing and Financial Fair Play Regulations Edition 2010, 33).

Tablo 2. Denk Hesap Şartının Hesaplanmasında Gelir ve Giderler

Gişe gelirleri	Satış/malzeme masrafları
Sponsorluk ve reklam gelirleri	Personel giderleri
Yayın hakları gelirleri	Diğer faaliyet giderleri
Ticari faaliyet gelirleri	Oyuncu kayıtlarının amortismanı/değer düşüklüğü ve oyuncu elden çıkarılmasından kaynaklanan zararlar
Diğer faaliyet gelirleri	Finansal giderler ve temettü
Oyuncu satışından gelirler	Gençlik geliştirme faaliyetlerine yapılan giderler
MDV elden çıkarılma gelirleri	Sosyal gelişim projeleri faaliyetlerine ait giderler
Finansal gelirler	MDV inşası ile ilişkili finansman giderleri
	Kulübe ilişkin olmayan futbol dışı giderler

Giderlerde; altyapı harcamalarına dair giderler, Tesis (stadyum, antrenman tesisleri inşaat ve tadilatları) geliştirmesine ait giderler ve bonservis giderlerine dair finansman giderleri hesaplamanın dışında tutulmaktadır (<http://sporekonomi.blogspot.com.tr>). Anlaşıldığı üzere,

finansal fair play kriterleri futbol kulüplerinin gelirlerinden fazla harcama yapmalarını, yani zarar etmelerini yasaklamaktadır. Bu zarar durumu belli periyotlar çerçevesinde izlenecek ve değerlendirilecektir. Her değerlendirme periyoduna “izleme dönemi” adı verilmektedir. İzleme dönemi, lisans alanın denk hesap şartları bakımından değerlendirildiği dönemdir. Kural olarak, üç raporlama dönemini kapsar; Örnek olarak, 2015/16 lisans sezonunda değerlendirilen izleme periyodu 2015’te, 2014’te ve 2013’te sona eren mali yılları kapsar. Bu kurala istisna olarak, 2013/14 lisans sezonunda değerlendirilen ilk izleme periyodu, 2013’te ve 2012’de sona eren raporlama periyotları olmak üzere sadece iki yılı kapsar.

Toplam denk hesap şartları sonucu, izleme döneminin kapsadığı her bir raporlama döneminin denk hesap şartları sonuçlarının toplamıdır. Yani ilk izleme dönemi için iki yıl sonraki izleme dönemleri için 3 yılın toplamıdır. Toplam denk hesap şartları sonucunun pozitif olması durumunda, lisans alan izleme dönemini denk hesap şartlarını sağlamış olur. Toplam denk hesap şartları sonucunun negatif olması durumunda, lisans alanın izleme dönemi denk hesap şartları açığına sahip olmuş olur. Bu açığın tölere edilebilmesi için kademeli olarak belli bir miktar harcama fazlası kabul edilebilir sapma olarak görülecek ve yaptırım uygulanmayacaktır.

2.1.2. Kabul Edilebilir Sapma Kavramı

Kabul edilebilir sapma, tanımlandığı gibi bir kulübün denk hesap şartlarını sağlaması için mümkün olan maksimum toplam denk hesap açığıdır. Yani kulüplerin gelirlerini aşabilecekleri maksimum tutardır. Kabul edilebilir sapma her izleme dönemi için (3 yıl) 5 milyon €’dur. (İlk izleme dönemi 2 yıldır.) Buna göre kulüplerin ilk izleme döneminde yani 2013/14 ve 2014/15 sezonlarında toplam 5 milyon €’yu aşmayacak şekilde, yıllık kabul edilecek net zararı 2,5 milyon €’dur. Sonraki sezonlarda ise yıllık izin verilen zarar tutarı 1,6 milyon € olacaktır (Özkurt 2014). Ancak, aradaki fazlanın tamamen kulüp sahiplerinin ve/veya ilgili tarafların katkılarıyla kapsanması durumunda, belli bir süreliğine, aşağıdaki miktarlara kadar bu seviye aşılabılır: (UEFA Club Licensing and Financial Fair Play Regulations Edition 2010,37).

Tablo 3. Finansal Fair Play Dönemlere Göre Kabul Edilebilir Sapma Sınırları

İnceleme Dönemi	İzleme Dönemi	Kabul Edilebilir Sapma	
		Normal durumda	Sermaye Artırımı ve / veya Bağışla
2013-2014	2011-2012 / 2012-2013	5 milyon €	45 milyon €
2014-2015	2011-2012 / 12-13 / 13-14	5 milyon €	45 milyon €
2015-2016	2012-2013 / 13-14 / 14-15	5 milyon €	30 milyon €
2016-2017	2013-2014 / 14-15 / 15-16	5 milyon €	30 milyon €
2017-2018	2014-2015 / 15-16 / 16-17	5 milyon €	30 milyon €
2018-2019	2015-2016 / 16-17 / 17-18	5 milyon €	30 milyon € 'dan az

Kaynak: UEFA Club Licensing and Financial Fair Play Regulations Edition 2010'dan derlenmiştir.

Yukardaki tabloda FFP denk hesap kuralına göre sezonlara göre kabul edilebilir sapma (net zarar) tutarları gösterilmektedir. Kulübün 5 milyon €'yu aşan zararı eğer kulüp hissedarı veya ilişkili taraflarca sermaye artırımı veya bağış olarak karşılanırsa, kabul edilebilir zarar 45 milyon €'ya kadar çıkabilir. Kulüp sahipleri sermaye artırımı yada bağışta bulunmazsa her kulübün kabul edilebilir zararı üç yıl toplamında yalnızca 5 milyon €'dur (Preus 2014,37).

2.1.3. Gösterge İhlalleri

FFP'nin ana kurallarının yanında uygulamada olan 4 adet gösterge standardı mevcuttur. Kulüpler bu göstergelerden birini ihlal etmesi durumunda ek bilgi ve belgeleri sunması istenecek ve detaylı denetime tabi tutulacaklardır. Aşağıdaki maddelerden birinin oluşması durumunda gösterge ihlal edilmiş sayılır.

a. İşletmenin devamlılığı: Sunulan yıllık veya ara dönem mali tabloları hakkındaki denetçi raporu işletmenin devamlılığı hakkında şartlı veya olumsuz görüş içermesi halinde

b. Eksik Öz sermaye: Kulübün öz sermayesinin negatife düşmesi durumunda

(Başa baş Açığı: Denk hesap şartıyla aynı olduğundan, burada sayılmamıştır.)

c. Vadesi Geçmiş alacaklar: Kulübün ilgili yıl 30 Haziran tarihi itibarıyla vadesi geçmiş ödenmemiş borcunun (futbolculara, teknik direktörlere, diğer kulüplere, vergi dairesi ya da sosyal güvenlik kurumlarına) bulunması halinde (<http://sporekonomi.blogspot.com.tr>).

2.1.4. Ek Göstergeler

Bunlara ek olarak UEFA kulüpten aşağıdaki durumlar söz konusuysa ek bilgi talep edebilir:

- a. Çalışanlara ödenen ücretler (futbolcu, teknik, idari vb.) gelirlerin %70'inden fazlaysa
- b. Şirketin net borcu gelirlerin %100'ünü aşıyorsa

Net borç :Bir kulübün net oyuncu transferleri bakiyesidir (Finansal borçlar + Transferden borçlar – Transferden Alacaklar – Nakit ve Benzerleri) (<http://sporekonomi.blogspot.com.tr>)

Tüm bu kriterlerin temel amacı futbol kulüplerinin mali disipline girmesi ve sürdürülebilirliği sağlamasıdır. Bunun için giderlerin ve borçların azaltılması ile gelirler ve karlılığın artırılması gereklidir.

2.2. UEFA Finansal Fair Play Denetleme Kurulunun Çalışmaları

UEFA finansal fair play düzenlemesine ait kurallara uyulup uyulmadığının denetlenmesi için Club Financial Control Body -CFCB adı altında bir kurul oluşturmuştur. UEFA FFP uyum ve İnceleme 2013-2015 raporuna göre 2015 sezonunda Avrupa futbol federasyonlarına üye 239 kulüp bulunmaktadır. Bu kulüpler çeşitli kriterlere göre incelenmekte ve uyum düzeyleri denetlenmektedir. Başabaş kuralı açısından inceleme kapsamına giren 136 kulüp bulunmaktadır (104 kulüp muaf). Bunların 89'u başabaş kuralı açısından incelenmiş ve 15 uymayan kulüp tespit edilmiştir. Bunlar arasında Türkiye'den Beşiktaş ve Kardemir Karabükspor kulüpleri yer almaktadır. Vadesi geçmiş borçlar kriteri açısından yapılan inceleme sonuçlarına göre 239 kulüpten incelenen 36 kulübün 5'i soruşturma komisyonuna havale edilmiştir. Bunların arasında Bursaspor'da bulunmaktadır. Bursaspor bu kural ihlalden dolayı 2015-2016 sezonunda UEFA müsabakalarından men ve 100 bin € para cezasına çarptırılmıştır (para cezası askıya alınmıştır.) 2013-2015 yılları arasında CFCB 23 kulüp ile uzlaşma anlaşması imzalamıştır. Bu anlaşma uyumsuzlukların giderilmesi için yakın takip ve yaptırımlar içermektedir. Türkiye'den bu anlaşmanın imzalandığı kulüpler Beşiktaş, Kardemir Karabükspor, Bursaspor, Trabzonspor ve Galatasaray kulüpleridir.

3. MALİ FAİR PLAY UYGULAMASININ AVRUPA FUTBOLUNA ETKİLERİ

UEFA'nın yayınlamış olduğu "Avrupa Kulüp Futbolunun Görünümü, Kulüp Lisanslama Kıyaslama Raporu (2015)" UEFA'ya üye Avrupa'daki 54 federasyon bünyesinde bulunan "top-division" olarak adlandırılan, 716 futbol kulübünün verileriyle hazırlanmıştır. (The European

Club Footballing Landscape 2015, 16) FFP kriterlerinin uygulamaya konulduğu 2011 yılından 2015 yılına kadar finansal verilerdeki değişim, aynı zamanda FFP'nin ne derece etkin olduğu konusunda bilgiler verecektir. Bu bölümde Türkiye'nin de içinde bulunduğu ülkeler bazında finansal veriler karşılaştırmalı olarak sunulmuş, FFP'den bu yana ne yönde değişiklikler olduğu analiz edilmeye çalışılmıştır.

3.1. Gelirler

Avrupa futbol kulüp gelirlerinin geçen 20 yılda %595 artmış olduğu kaydedilmektedir. Avrupa futbolunun ekonomik olarak yıllık ortalama büyümesi %9,5 düzeyindedir. Avrupa liglerinin en büyük 15 kulübünden (Top 15) 12'si gelirlerini yükseltmiştir. 5 büyük lig tarafından başı çekilen bu artış 863 milyon €'ya tekabül etmektedir (Club Licensing Benchmarking Report Financial Year 2014, 32-38). FFP'nin uygulanmaya başladığı 2011 yılından itibaren gelirlerde istikrarlı bir artış söz konusudur. Son 6 yılda İngiltere kulüpleri gelirlerinin %82, Almanya kulüpleri %56, İspanya kulüpleri %36,6 arttırmış görünmektedir. Gelirinin bu dönemde en çok arttıran ülkeler arasında Türkiye kulüpleri ise %73 artışla 7. olmuştur.

Tablo 4. Avrupa Kulüplerinin Yıllara Göre Gelirleri (milyar €)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Gelirler	11,7	12,8	13,2	14,1	15	15,9	16,9

Kaynak: Club Licensing Benchmarking Report Financial Year 2015, 66

Avrupa ülkelerindeki üt düzey liglerinin gelir toplam ve kulüp başına gelir düzeyleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. Buna göre İngiltere ikinci sıradaki Almanya'nın neredeyse iki katına denk gelen 4,4 milyar € ile ilk sıradadır. Türkiye toplamda 648 milyon € ve kulüp başına ortalama 36 milyon € ile Avrupa ligleri içinde 7. Sırada bulunmaktadır.

Tablo 5. Avrupa Lig / Kulüplerinin 2015 yılı Gelirleri (milyon €)

	Ülke	Toplam	Ortalama
1	İngiltere	4.400	220,3
2	Almanya	2.400	134,5

3	İspanya	2.000	102,4
4	İtalya	1.900	95,2
5	Fransa	1.400	70,9
6	Rusya	742	46,4
7	Türkiye	648	36,0

Kaynak: Club Licensing Benchmarking Report Financial Year 2015, 69

Avrupa’da yıllık 100 milyon € gelir sınırını aşan kulüp sayısı 2011 yılında 28 iken 2014 yılında 45’e, 2015 yılında 46’ya yükselmiştir. Yıllık geliri 400 milyon €’yu aşan kulüp sayısı 8’dir. Bunların 2’si İspanya, 4’ü İngiltere, 1’i Fransa ve 1’i İtalya kulüpleridir. Yıllık gelir sıralamasında Türkiye 2014 yılında 520 milyon € ile 7. Sırada iken 2015 yılında gelirini 648 milyon €’ya çıkarmış, sıralamadaki yerini korumuştur.

Türkiye Süper Ligindeki 4 büyük kulübün durumuna bakacak olursak 2011 yılından 2015 yılına yaklaşık %30’luk bir artış görülmektedir. 2015 yılında en çok geliri sahip kulüp Galatasaray’ı ikinci olarak 313 milyon TL gelire Fenerbahçe izlemektedir. Dört Büyük kulübün toplam gelirleri 2015 yılı itibariyle 994 milyon TL’dir. Bu rakam Real Madrid kulübünün aynı yıl gelirinin (557 milyon €) yarısında biraz fazladır. En fazla gelire sahip Avrupa kulüpleri sıralamasında Galatasaray 148 milyon € ile 26. yer almıştır. (Club Licensing Benchmarking Report Financial Year 2015, 71) (Deloitte Money League 2016 raporunda 21. Sıradadır.) İlk 30’a girebilen tek Türkiye takımı da Galatasaray’dır. Dört büyük kulübün gelirlerinde son sezonlarda inişli çıkışlı bir grafik mevcuttur. Son dört sezonda gelirlerini istikrarlı olarak arttıran tek kulüp Galatasaray’dır.

Tablo 6. Türkiye Süper Ligi 4 Büyük Kulübün Yıllara Göre Gelirleri (Bin TL)

GELİR	2012	2013	2014	2015
BJK	153.475	147.426	142.106	222.818
FB	255.082	246.507	309.077	317.610
GS	224.787	248.321	275.013	349.600
TS	135.931	66.704	106.903	104.238
TOPLAM	769.277	708.960	833.100	994.267

Kaynak: www.kap.gov.tr’den alınan finansal tablolardan derlenmiştir.

Avrupa kulüplerinin gelir dağılımına bakıldığında yayın gelirleri toplam gelirler içinde 2015 yılında 5,3 milyar €'dan 5,8 milyar €'ya çıkmış ve %34'lük pay ile ilk sırayı almaktadır. İkinci sırada %25 ile sponsorluk gelirleri, üçüncü sırada ise %16 ile gişe gelirleri gelmektedir. Türkiye süper ligi gelirlerinin %46'sı yayın gelirlerinden kaynaklanmaktadır. Bu oran %50 seviyesinde olan İngiltere ve İtalya'dan sonra oran olarak en fazla olandır. Kulüp başına ortalama 16,5 milyon €'ya tekabül etmektedir. Bu rakam İngiltere'de 108 milyon €'nun üzerindedir.

Tablo 7. Avrupa Kulüplerinin Gelir Dağılımları 2014-2015 (Milyar €)

	Payı	Artış	Tutarı	Payı	Artış	Tutarı
Yayın	34%	17%	5,3	34%	9%	5,8
UEFA ödül	8%	-3%	1,3	9%	20%	1,5
Sponsorluk	25%	6%	4	24%	3%	4,1
Ticari	8%	7%	1,3	9%	13%	1,5
Bilet	16%	-1%	2,5	16%	5%	2,6
Diğer	9%	-10%	1,5	8%	-8%	1,4

Kaynak : Club Licensing Benchmarking Report Financial Year 2015, 71

2015 yılında Türkiye kulüplerinin UEFA gelirleri 33 milyon € olarak gerçekleşmiştir. Bu rakam İspanya ve İtalya liglerinde 210 milyon € civarındadır. Bilet gelirleri Türkiye liginde toplam 76 milyon € iken İngiltere'de bu rakam yaklaşık 10 katı, 718 milyon €'dur. Ticari gelirlerde Türkiye ligi 211 milyon € ile 8. Sıradadır.

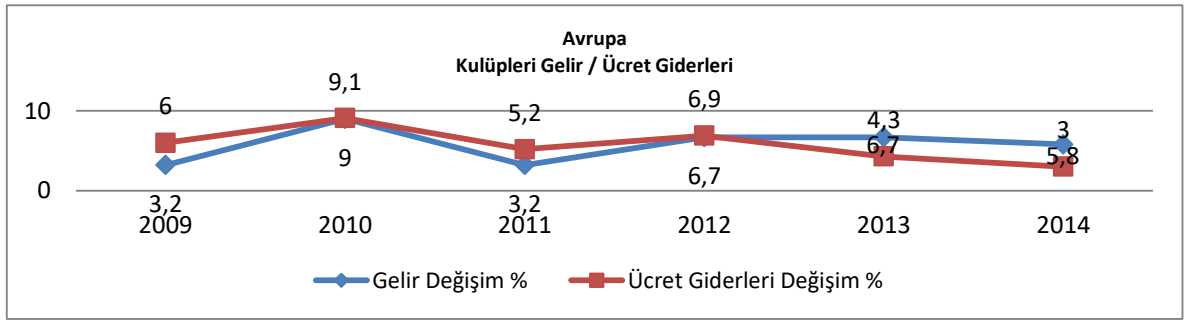
Tablo 8. Ülkelere Göre Gelirlerin Dağılımı 2015

TRANSFER VERİM	ÜLKE	TOPLAM	YAYIN	UEFA	BİLET	SPONSOR / TİCARİ	DİĞER
15%	İNG	4406	49%	4%	16%	29%	2%
13%	ALM	2422	27%	7%	20%	41%	5%
24%	İSP	2048	36%	10%	20%	27%	6%
36%	İTA	1905	50%	11%	11%	20%	8%
18%	FRA	1418	35%	9%	12%	38%	5%
9%	RUS	742	5%	11%	4%	58%	22%
6%	TUR	648	46%	5%	12%	33%	4%

Kaynak: Club Licensing Benchmarking Report Financial Year 2015, 76.

3.2. Giderler

UEFA Raporuna göre Avrupa kulüplerinin 2013-2014 sezonu toplam giderleri 16.355 milyon €'dur. Kulüplerin ücret ve diğer faaliyet giderleri için 15.070 milyon € harcadığı görülmektedir. Yani gelirlerin %95'i ücret ve diğer giderler için harcanırken, transfer harcaması ve olağandışı giderlere sadece gelirin %5'i kalmıştır. Ücret giderlerini son 20 yılda %664 artışı ifade edilmektedir. Avrupa ekonomisinin yıllık ekonomik büyümesinin bu dönemde %1,5 olduğu düşünülürse ücret giderlerindeki yıllık ortalama %10 artış fazla görünmektedir (The European Club Footballing Landscape, 2016).

Grafik 1. Avrupa Kulüplerinin Gelir ve Ücret Gideri Karşılaştırması (Milyar €)

Kaynak: The European Club Footballing Landscape 2015, 61.

UEFA raporuna göre giderler içerisinde en büyük pay %71 ile ücretlere gitmektedir. Ücret giderleri aynı zamanda toplam gelirlerin %62,1'ini kapsamaktadır. Fransa, Gürcistan, Romanya ve Türkiye liglerinde en az 10 kulübün ücret giderleri/gelirler oranı %70'in üzerindedir. (The European Club Footballing Landscape 2015, 66)

Tablo 9: Avrupa Kulüplerinin 2014 Yılı Giderlerinin Dağılımı (Milyon €)

Gider Çeşitleri	Tutar	Giderin %	Gelirin %
Ücretler	9.856	60,3	62,1
Faaliyet	5.230	31,9	32,9
Net transfer	778	4,8	5
Diğer	491	3	3,1
Toplam	16.355	100	103,1

Kaynak: The European Club Footballing Landscape 2015:72-81'den derlenmiştir.

FFP kulüplerin gelirlerinden fazla harcama yapmalarına izin vermemektedir. Oysa tablodan görüldüğü üzere, kulüplerin toplam giderleri gelirlerini aşmış durumdadır. FFP yarıca Ücret giderlerinin toplam giderlerinin %70'ini aşmaması gerektiğini kurala bağlamıştır. Bu durumun ücretlerin düşmesine etki edeceği söylenebilir. (Peeters 2012, 27) Tabloya bakıldığında ücret giderlerinin hem gelirlerin hem de giderlerin %60'ı düzeyinde olduğu görülmektedir. FFP göstergeleri açısından kriterin sağlandığı söylenebilir. Türkiye Süper Ligi 4 büyüklerinin 2014-2015 sezonunda toplam gelirleri 994 milyon TL iken, toplam giderleri 1.081 milyon TL ile gelirlerini aşmış durumdadır. Ücret giderleri ise gelirlerin ve giderlerin %50 si seviyelerindedir.

UEFA raporuna göre Avrupa Kulüpleri 2012 yılından itibaren ücret giderlerini düşürmeye başladıkları görülmektedir. 2010 yılında 9,1 milyar € olan ücret giderleri 2014 yılı itibariyle 5,8 milyar €'ya gerilemiş durumdadır. 4 büyüklerde de bu trende paralel olarak 2012 yılında 778 milyon TL olan ücret giderleri, 2014 yılında 507 milyon TL'ye çekildiği görülmektedir. Aynı rapora göre Avrupa kulüplerinin ücret giderlerinin dağılımından %71 ile en büyük payı futbolcu ücretleri almaktadır. (The European Club Footballing Landscape 2015, 63) Galatasaray'ın 2014-2015 sezonunda sporcu ücretleri 214 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Bu rakam toplam ücret giderlerinin %84'üne denk gelmektedir. Beşiktaş, Fenerbahçe'nin mali tablolarında açık olarak futbolcu ücretleri ayrımı görülememiştir. Trabzonspor'un futbolcu ücret giderleri (vergi ve stopaj dahil) toplam ücret giderlerinin %96'sına tekabül etmektedir (www.kap.gov.tr).

Aşağıdaki tablo 4 Büyüklerin gider toplamalarını göstermektedir. Buna göre 2015 yılında bu kulüplerin toplam gideri 1,5 milyar TL'nin üzerindedir. Bu toplam içinden en büyük pay 521 milyon TL ile Galatasaray'a aittir. Fenerbahçe ve Beşiktaş sırasıyla 393 milyon ve 375 milyon ile birbirine yakın gider tutarına sahiptirler. Söz konusu 4 kulübün toplam giderleri 2012 yılına göre %43 artmış olduğu söylenebilir. Avrupa kulüpleri ortalamasının aksine bu artış finansal fair play kuralları ile uyumsuzluklara neden olabilecek konulardandır.

Tablo 10. Türkiye Süper Ligi 4 Büyüklerin Yıllara Göre Gider Tutarları (Bin TL)

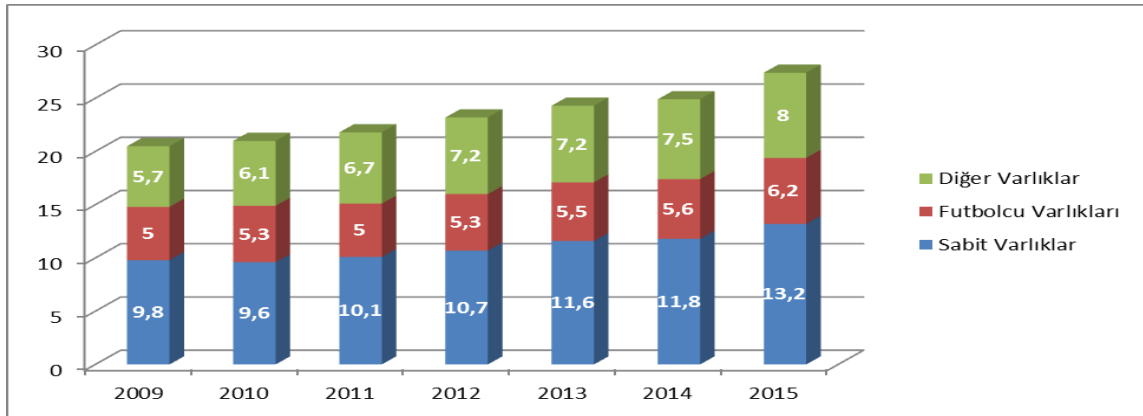
GİDER	2012	2013	2014	2015
BJK	338.559	248.356	305.154	375.256
FB	256.367	293.545	384.657	393.811
GS	317.427	373.012	490.202	521.807
TS	168.755	155.937	188.851	259.600
TOPLAM	1.081.109	1.070.851	1.368.866	1.550.475

Kaynak: www.kap.gov.tr'den alınan finansal tablolardan derlenmiştir.

Oransal olarak bakıldığında son bir yıl içinde giderleri en fazla artan kulüp % 37 ile Trabzonspor'dur. Onu %23 ile Beşiktaş ve %6 ile Galatasaray izlemektedir. 2015 yılında önceki yıla göre giderini sadece %2 arttıran Fenerbahçe'nin nispeten gider kontrolünde başarılı olduğu söylenebilir.

3.3. Aktifler

UEFA raporuna göre Avrupa kulüplerinin aktif büyüklüklerini 2011 yılından itibaren istikrarlı şekilde arttırdıkları görülmektedir. 2011 yılında 21,8 milyar € olan toplam aktifler 2014 yılında 24,9 milyar €'ya yükselmiştir. 2014 yılında tüm aktif içinde futbolcu varlıklarının payı %22 civarındadır. Tüm sezonlarda en büyük varlık kalemlerini sabit varlıklar oluşturmaktadır. kulüptür. Avrupa futbolunun aktif hacmi son 5 yılda %20 den fazla artış göstermiş ve 2014 sonunda 25 milyar €'ya dayanmış durumdadır. FFP'nin uygulamaya konulmasından itibaren aktiflerin 2 milyar €'dan fazla artış gösterdiği görülmektedir ve bu artışın 800 milyon €'luk kısmının stadyum, eğitim ve altyapı gibi sabit yatırımlara harcandığı ifade edilmektedir (The European Club Footballing Landscape 2015,96).

Grafik 2. Avrupa Kulüplerinin Aktif Değişimi (Milyar €)

Kaynak : The European Club Footballing Landscape, 2015, 120.

Türkiye Süper Ligi, 4 büyük kulübün durumuna bakacak olursak 2015 yılında toplam aktif büyüklüğü 1,54 milyar TL'dir. Beşiktaş'ın toplam varlıkları 179 milyon TL, futbolcu varlıkları ise toplamın 43% ü kadardır. Galatasaray toplam 781 milyon TL varlıkların içerisinde 142 milyon TL futbolcu varlığına sahiptir. Fenerbahçe'nin aktif büyüklüğü 311 milyon TL olup,

futbolcu varlığı 68 milyon TL ile 4 büyükler arasında en düşük olan kulüptür. Bu tutar toplam aktifin %22'sine tekabül etmektedir. Trabzonspor'un ise futbolcu varlıkları toplam aktifin %66'sını oluşturmakta ve dört kulüp içinde en büyük değere sahip olması dikkat çekicidir. 4 büyüklerin aktif büyüklüğü 2015 yılında %20 artarak 1.28 milyar TL'den 1.54 milyar TL'ye ulaşmıştır. Toplamda tüm aktifler içinde futbolcu varlıklarının oranı %30 düzeyindedir (www.kap.gov.tr).

Tablo 11. 2015 yılı itibariyle 4 Büyüklerin Aktif Görünümleri (Bin TL)

	Aktif	Duran varlık	Futbolcu Lisansları	Futbolcu Lisansları %
BJK	179.621	109.459	76.880	43
FB	311.233	215.639	68.673	22
GS	781.403	512.720	142.689	18
TS	271.144	245.301	180.171	66
TOPLAM	1.543.403	1.083.121	468.414	30

Kaynak: www.kap.gov.tr'den alınan finansal tablolardan derlenmiştir.

3.4. Öz Sermaye

UEFA raporuna göre 2011 de uygulamaya başlanan başa baş kuralının etkisiyle Top-Division kulüplerin bilançoları 2014 yılında çok daha sağlıklı bir görünüm arz etmektedir. Öz sermaye miktarı 2011 yılına 3,3 milyar € iken 2014 yılı itibariyle yaklaşık %50 artarak 4,9 milyar € olmuştur. Özsermaye toplamında 2009 yılından beri %30'a yakın bir artış görülmektedir (The European Club Footballing Landscape 2015, 13).

UEFA raporuna göre, Finansal fair play, öncelikle büyük zararları sınırlayarak ve daha sonra sahiplerden alınan paralarla borç oluşmasına izin vermek yerine sahipleri kalıcı olarak sermayeyi artırmakla görevlendirerek kulüp bilançolarını iyileştirmede iki önemli bir rol oynamıştır. 4 büyüklerin durumuna bakıldığında son iki sezon tüm kulüpler negatif öz sermayeye düşmüş durumdadır. 4 kulübün öz sermayeleri toplamı -1 milyar TL'yi aşmaktadır. FFP kurallarınca UEFA öz sermayenin eksiye düşmemesi gerektiğini öngörmektedir. Ancak 4 büyük kulübün de yüksek geçmiş yıl zararları ve sermaye yetersizliği nedeniyle öz sermayeleri negatif durumdadır. Fenerbahçe'nin ödenmiş sermayesi 25 milyon TL olup 2016 yılında halka arz yolu ile 4 milyon TL tutarında sermaye artırımına gitme kararı almıştır. Galatasaray'ın

ödenmiş sermayesi 2015 yılı itibariyle 21,6 milyon TL'dir. Kulüp en son sermaye artırımını 2013 yılında 7,7 milyon TL ile yapmıştır. Trabzonspor'un mevcut ödenmiş sermayesi 2015 sonunda 100 milyon TL'dir. Kulüp 2014 yılında sermayesini 75 milyon TL arttırmıştır. Beşiktaş, 4 büyük kulüp arasında 240 milyon TL ile en yüksek sermayeye sahip kulüptür. Beşiktaş 2013 yılında sermayesini 5 kat arttırarak 200 milyon TL ek sermaye koymuştur (www.kap.gov.tr).

Tablo 12. Türkiye Süper Ligi 4 Büyük Kulüplerinin Öz sermaye Tutarları (Bin TL)

	2012	2013	2014	2015
BJK	-352.120	-219.774	-364.056	-504.601
FB	122.278	106.113	-240.531	-422.298
GS	-251.274	-70.673	-15.513	-103.227
TS	66.350	-17.968	-74.346	-56.345
TOPLAM	-414.766	-202.302	-694.447	-1.086.474

Kaynak: www.kap.gov.tr'den alınan finansal tablolardan derlenmiştir.

3.5. Net Borç

UEFA raporuna göre Avrupa kulüplerinin net borç stoku düşüş trendindedir. 2012 yılındaki yükselme hariç FFP şartlarının yürürlüğe girmesinden itibaren düşüşe geçtiği görülmektedir. 2009 yılında 7,6 milyar olan toplam borç stoku 2014 yılında göre 1 milyar € azalmıştır. FFP kulüp yöneticilerine borçlanma yerine sermaye artırımını salık vermesi sınırlı da olsa borçların azaltılmasında etkili olmuş olabilir. (The European Club Footballing Landscape 2015, 101).

Tablo 13: Avrupa Kulüplerinin Yıllara Göre Net Borç Toplamı (Milyar €)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Net Borç	7,6	7,6	6,7	7,3	6,9	6,6

Kaynak: The European Club Footballing Landscape 2015, 101.

Aşağıdaki tabloda ülkeler bazında kulüplerin toplam borç miktarları ve borçların aktife oranı verilmiştir. Türkiye'nin borç yükü aktife oranı %81 ile İsrail'i saymazsak en yüksek orana sahiptir. Kulüplerin sahip olduklarının %81'ini borçla döndürdükleri anlaşılmaktadır. Kaldı ki net borç kavramına ticari borçlar dahil edilmemiştir.

Tablo 14. Top-15 Ülke Ligleri Bazında 2015 Yılı Net Borç Miktarları (Milyon €)

	Lig	Net Borç	Ortalama	Gelire Oranı
1	İngiltere	1.680	84	38%
2	İtalya	1.141	57,1	60%
3	Türkiye	716	39,8	110%
4	Portekiz	586	32,5	170%
5	Rusya	487	30,5	66%
6	Fransa	523	26,1	37%
7	İspanya	478	23,9	23%

Kaynak: The European Club Footballing Landscape 2015, 125.

Avrupa'nın 5 büyük ligine baktığımızda, aktife oranla borçluluk oranının düşük olduğu görülmektedir. Örneğin Almanya ligindeki kulüpler ortalama %7 ile Avrupa ligleri arasında en düşük borçluluk oranına sahiptir. İspanya %11, İngiltere %23, Fransa %25 ve İtalya kulüplerinin net borç/aktif oranları Türkiye ile karşılaştırıldığında oldukça düşük görünmektedir.

Tablo 15. Türkiye Süper Ligi 4 Büyük Kulüplerinin Yıllara Göre Net Borç Miktarları (Bin TL)

Net Borç	2012	2013	2014	2015	Aktife oranı
BJK	209.368	135.251	235.395	359.069	200
FB	142.474	281.866	258.257	496.115	159
GS	659.385	506.915	419.946	574.257	73
TS	76.859	96.428	120.630	134.160	49
TOPLAM	1.088.087	1.020.462	1.034.229	1.563.602	101

Kaynak: www.kap.gov.tr'den alınan finansal tablolardan derlenmiştir.

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere 2015 yılı itibariyle 4 büyük kulübün net borç toplamı 1.5 milyar TL'nin üzerindedir. Bu rakam 2012 yılına göre %43 artmıştır. UEFA raporuna göre aynı dönemde Avrupa kulüpleri genelinde borçluluk %10 azalmıştır. Toplam net borçların toplam aktiflere oranı ise ortalama %101'dir. Bu oran Beşiktaş'ta %200, Fenerbahçe'de ise

%159 gibi oldukça yüksek seviyelerdedir. Bunun manası bu iki kulübün tüm varlıklarını satsalar dahi net borçlarını kapatmaya yetmeyeceğidir.

2015 verilerine göre Avrupa’da En borçlu 20 takım içinde Galatasaray 222 milyon e ile 8. Sırada yer almıştır. Gelirinin 1,5 katı bora sahiptir. Fenerbahçe bu listede 166 milyon € ile 13 sıradadır. Borçlarını %24 azaltmasına rağmen 2015 yılında gelirinin 1,5 katı borcu bulunmaktadır. 20. Sırada listedeki tek alman takım olan Schalke04 bulunmaktadır. Borçları gelirlerinin %60’ı kadardır.

3.6. Net Kar/ Zarar

UEFA raporuna göre kulüplerin net zararları FFP’nin uygulanmaya başladığı 2011 yılındaki seviyenin üçte birine düşmüş durumdadır. Karlarını en çok arttıran ligler; İngiltere(%19,3), İspanya(%14,3) ve Almanya(12,2) olarak görülmektedir. Karını en az arttıran kulüpler ise Rusya(1,4), İskoçya(3,5) ve Fransa(4,4) takımlarıdır. Türkiye ve Portekiz finansal dengede en başarısız ülkeler olarak göze çarpmaktadır. Sadece faaliyet giderlerine dahi gelirlerinden %20 daha fazla harca yapılmış olduğu görülmektedir. Türkiye ve Ukrayna sırasıyla %38 ve %26 oranlarında kritik seviyede zarar artışı göstermiş durumdadır. İtalya kulüplerinin zarar artışı ise%18,6 olarak görülmektedir. Toplamda net zarar tutarı 2011 yılına göre 2/3 oranında azalmıştır. (The European Club Footballing Landscape, 2015, 84-85).

Tablo 16. Avrupa Kulüplerinin Yıllara Göre Net Zarar Tutarları (Milyon €)

Milyon €	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Faaliyet K/Z	-249	-336	-382	-112	339	799	727
Net K/Z	-1.163	-1.634	-1.670	-1.076	-767	-490	-323

Kaynak: The European Club Footballing Landscape 2015, 108.

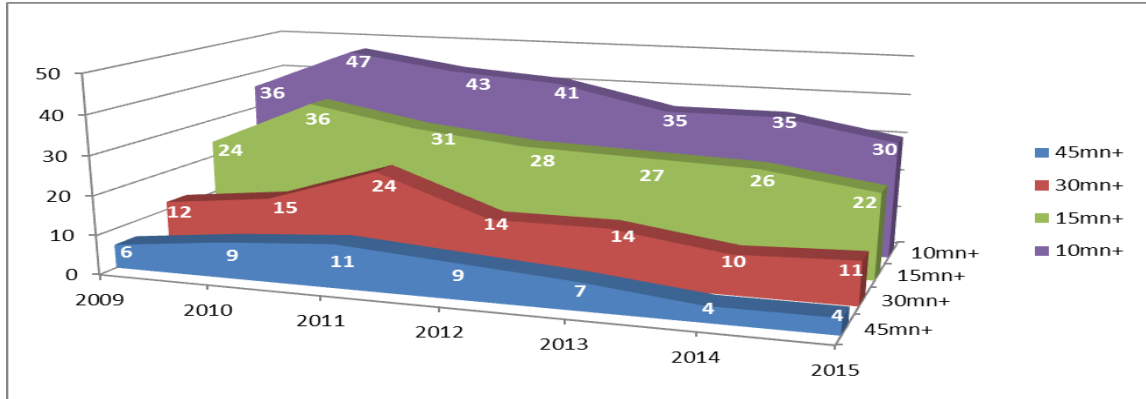
Aşağıdaki tabloda UEFA’nın “top 15” tabir ettiği üst 15 liginde mücadele eden kulüplerden 2014 yılında kar-zar edenlerin sayıları görülmektedir. Buna göre Türkiye hariç tüm liglerde en az 5 karlı kulüp bulunmaktadır. Türkiye 2 kulüple en az kar eden, aynı zamanda 16 kulüple en fazla zarar eden kulüp sayısına sahip ligdir.

Tablo 17. Top-7 Avrupa Liglerinin Kar/Zarar Eden Kulüp Sayıları

LİG	KAR		ZARAR	
	2014	2015	2014	2015
İngiltere	14	13	5	7
Almanya	12	11	6	7
İspanya	14	14	5	6
İtalya	7	7	12	12
Fransa	6	9	14	11
Rusya	7	4	9	12
Türkiye	2	5	16	13

Kaynak: The European Club Footballing Landscape 2015, 112.

Aşağıdaki grafikte 10 milyon €'dan fazla net zarara sahip kulüp sayıları yıllar itibariyle verilmiştir. Buna göre 2011 yılında 45 milyon €'nın üzerinde zarar gösteren kulüp sayısı 11 iken 2014 yılında 4'e düşmüştür. 30 milyon €'dan fazla zarar eden kulüp sayısının ise aynı dönemde 24'ten 10'a düştüğü görülmektedir. Toplam olarak bakıldığında 2011 de 10 milyon ve üzeri zarar eden kulüp sayısı 109 iken 2014 yılında 74'e gerilemiştir. Zarar eden kulüp sayısının FFP'den sonra %32 azaldığı söylenebilir.

Grafik 3. Avrupa Liglerinde Yıllara Göre Yüksek Zarar Gösteren Kulüp Sayıları (milyon €)

Kaynak : The European Club Footballing Landscape 2016;109

4.AVRUPA VE TÜRKİYE FUTBOL KULÜPLERİNİN MALİ FAİR PLAY KRİTERLERİ AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI

Çalışmanın bu bölümünde Avrupa ve Türkiye liglerinden seçilen kulüplerin finansal fair play kriterlerine 2015-2016 uyumu düzeyleri analiz edilecektir. Bu çerçevede finansal fair play kriterleri olarak Başabaş Denkliği, Net Borcun Gelire oranı, Ücret Giderlerinin Gelire oranı, Özsermaye Durumu çalışmaya konu her kulüp için tablo şeklinde düzenlenmiş ve uyum düzeyleri gösterilmiştir. Veriler, kulüplerin açıklanmış finansal tablolarından, Deloitte Para Ligi Raporlarından, UEFA Benchmarking Raporlarından alınmıştır.

4.1. Manchester United Kulübü

İngiltere Premier Liginde mücadele eden Manchester United kulübünün 2015-2016 sezonu finansal fair play kriterlerine uyum sonuçları Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18. Manchester United Finansal Fair Play Kriterleri Uyum Sonuçları (Bin €)

İnceleme Dönemi	2016	2015	2014
İzleme Dönemi	13-14 /14-15 /15-16		
Dönem Net Karı / Zararı	47.647	-1.177	29.940
Başabaş Açığı / Fazlası	76.410		
Net borç / Gelir	50,63%	64,58%	
Ücret / Gelir	45,07%	51,26%	
Özsermaye	600.363	628.495	

Manchester United Kulübü başabaş denkliği kriterinde fazla vererek uyumu sağlamış görünmektedir. Net Borçları, gelirlerinin %50’si seviyesindedir ve %100’ün altında olduğundan kritere uyumludur. Ücret giderleri, gelirlerin %45’ini oluşturmaktadır. Sınır olan %70’in altında bulunduğundan bu kriterde de uyum sağlanmıştır. Finansal fair play kriterleri özsermayenin negatif olmamasını şart koşmaktadır. Özsermaye tutarının pozitif olmasıyla kulüp inceleme döneminde kriterlerinin tamamına uyum sağlamıştır.

4.2. Borussia Dortmund Kulübü

Almanya Bundesliga'da mücadele eden Borussia Dortmund kulübünün 2015-2016 sezonu finansal fair play kriterlerine uyum sonuçları Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19. Borussia Dortmund Finansal Fair Play Kriterleri Uyum Sonuçları (Bin €)

İnceleme Dönemi	2016	2015	2014
İzleme Dönemi	13-14 /14-15 /15-16		
Dönem Net Karı / Zararı	28.262	2.426	11.970
Başabaş Açığı / Fazlası	42.658		
Net borç / Gelir	7,39%	3,77%	
Ücret / Gelir	42,86%	47,05%	
Özsermaye	347.487	323.823	

Başabaş denkliği 42 milyon € fazla vermiştir. Net borçlar gelirlerin sadece %7,4'ü kadardır. Borçların ödenme gücü yüksektir. Ücret giderlerinin toplam gelirler içindeki payı %42 düzeyindedir. Özsermaye pozitifdir. Borussia Dortmund kulübü 2015-2016 sezonunda değerlendirilen tüm kriterlere uyum sağlamıştır.

4.3. Juventus Kulübü

İtalya Seri A liginden seçilen kulüp olan Juventus'un finansal fair play uyum sonuçları Tablo 20'te verilmiştir.

Tablo 20. Juventus Finansal Fair Play Kriterleri Uyum Sonuçları (Bin €)

İnceleme Dönemi	2016	2015	2014
İzleme Dönemi	13-14 /14-15 /15-16		
Dönem Net Karı / Zararı	4.062	2.298	-6.674
Başabaş Açığı / Fazlası	-314		
Net borç / Gelir	51,40%	54,25%	
Ücret / Gelir	50,98%	51,36%	
Özsermaye	53.384	44.645	

2014 yılında 6,6 milyon € zarar eden kulüp 2015 yılında kara geçmiş ve 2016 yılında karını 4 milyon €'nun üzerine çıkarmayı başarmıştır. İzleme döneminde başabaş denkliği -314 bin €'dur. Başabaş açığı kabul edilebilir sapma olan 5 milyon €'nun altında olduğundan kriteri

sağlamış kabul edilir. Net borçlar gelirin %51'ine tekabül etmektedir. Ücret gelirleri ise toplam gelirlerin içindeki payı %51'dir. Juventus kulübü 2015-2016 sezonunda tüm finansal fair play kriterlerine uyum sağlamış durumdadır.

4.4. Olympic Lyon Kulübü

Fransa Lig 1'den çalışmaya alınan Olympic Lyon kulübünün finansal fair play karnesi Tablo 21'de verilmiştir.

Tablo 21. Olympic Lyon Finansal Fair Play Kriterleri Uyum Sonuçları (Bin €)

İnceleme Dönemi	2016	2015	2014
İzleme Dönemi	13-14 /14-15 /15-16		
Dönem Net Karı / Zararı	9.800	-21.400	-26.400
Başabaş Açığı / Fazlası	-38.000		
Net borç / Gelir	116,28%	149,95%	
Ücret / Gelir	45,86%	72,51%	
Özsermaye	145.032	136.427	

Kulüp izleme döneminde 38 milyon başabaş açığı vermiştir. Finansal fair play kriterlerinde kabul edilebilir sapma izleme dönemi için 5 milyon €'dur. Ancak pay sahiplerince şirkete sermaye aktarımı durumunda bu açığın 30 milyon €'ya kadar olmasına izin verilmektedir. Olympic Lyon takımı izleme döneminde herhangi bir sermaye artırımına gitmediğinden başabaş denklığı kuralını ihlal etmiş durumdadır. Kulübün net borçları, gelirlerini aşmaktadır. Bu nedenle bu kriterin de sağlanmadığı görülmektedir. 2015 yılında %72,5 olan ücret giderlerinin gelirlere oranı, 2016 yılında %46 seviyesine inerek kriteri sağlamıştır. Özsermaye pozitifdir, dolayısıyla bu kriterde sağlanmış görünmektedir.

4.5. Real Madrid Kulübü

İspanya Premier Division Liginden seçilen Real Madrid kulübünün finansal fair play uyum sonuçları Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22. Real Madrid Finansal Fair Play Kriterleri Uyum Sonuçları (Bin €)

İnceleme Dönemi	2016	2015	2014
İzleme Dönemi	13-14 /14-15 /15-16		
Dönem Net Karı / Zararı	30.280	42.018	39.000
Başabaş Açığı / Fazlası	111.298		
Net borç / Gelir	2,11%	16,69%	
Ücret / Gelir	35,10%	34,32%	
Özsermaye	442.248	412.113	

Kulübün izleme dönemindeki başabaş dengliği 111 milyon € fazla vermiş durumdadır. Net borçları gelirlerinin sadece %2’sine denk gelmektedir. Ücret giderlerinin gelirlere oranı ise %35 seviyesindedir. Kulübün özsermayesi 442 milyon € gibi yüksek pozitif bir tutardır. Real Madrid kulübü 2016 yılı için tüm finansal fair play kriterlerini karşılamış durumdadır.

4.6. Beşiktaş Kulübü

Türkiye Süper Liginde mücadele eden Beşiktaş kulübüne ait finansal fair play verileri tablo 23’da verilmiştir.

Tablo 23. Beşiktaş Finansal Fair Play Kriterleri Uyum Sonuçları (Bin €)

İnceleme Dönemi	2016	2015	2014
İzleme Dönemi	13-14 /14-15 /15-16		
Dönem Net Karı / Zararı	-17.830	-45.198	-50.492
Başabaş Açığı / Fazlası	-113.521		
Net borç / Gelir	106,09%	121,55%	
Ücret / Gelir	50,20%	74,02%	
Özsermaye	-166.070	-166.978	

Kulüp izleme döneminde 113,5 milyon € başabaş açığı vererek, başabaş dengliği kuralını ihlal etmiş durumdadır. Net borçların gelirlere oranı 2015 yılında %121 iken 2016 yılında

%106'ya gerilemesine rağmen %100'ü aşmış, dolayısıyla kritere uyumsuz durumdadır. Ücret giderlerinin gelirlere oranı %50 ile uyum sınırlarının altındadır. Özsermaye negatif olduğundan bu kriter de sağlanamamış durumdadır. Beşiktaş kulübü 2015-2016 sezonunda Ücret/Gelir kriteri hariç diğer kriterleri sağlayamamış durumdadır. Başabaş açığı kabul edilebilir sapmanın dahi çok üstünde olup pozitif dönmesi uzun yıllar alabilir.

4.7. Fenerbahçe Kulübü

Türkiye Süper Liginden seçilen bir diğer takım olan Fenerbahçe kulübünün finansal fair play karnesi Tablo 24'te verilmiştir.

Tablo 24. Fenerbahçe Finansal Fair Play Kriterleri Uyum Sonuçları (Bin €)

İnceleme Dönemi		2015	2014
İzleme Dönemi	13-14 /14-15 /15-16		
Dönem Net Karı / Zararı	-35.450	-62.232	-43.375
Başabaş Açığı / Fazlası	-141.058		
Net borç / Gelir	93,22%	154,11%	
Ücret / Gelir	49,97%	61,33%	
Özsermaye	-122.775	-144.622	

Kulübün izleme dönemi başabaş dengesi -141 milyon € ile kriteri ihlal etmiş durumdadır. 2015 yılında %154 ile kriteri aşan Net Borç / Gelir oranı, 2016 yılında %93'e gerileyerek kriteri sağlamayı başarmıştır. Gelirlerin %50'sine tekabül eden ücret giderleri kurala uygundur. Özsermaye ise negatif olduğundan kurala uymamaktadır. Fenerbahçe kulübünün 2016 yılı finansal fair play kriterlerine iki maddede uyum sağladığı, iki maddede ise uyum sağlamadığı görülmektedir. Yüksek başabaş açığı dikkat çekmektedir.

4.8. Galatasaray Kulübü

Galatasaray kulübünün 2016 yılı finansal fair play kriterlerine uyum sonuçları Tablo 25'te verilmiştir.

Tablo 25. Galatasaray Finansal Fair Play Kriterleri Uyum Sonuçları (Bin €)

İnceleme Dönemi	2016	2015	2014
İzleme Dönemi	13-14 /14-15 /15-16		
Dönem Net Karı / Zararı	-23.995	-31.614	-41.218
Başabaş Açığı / Fazlası	-96.828		
Net borç / Gelir	127,73%	139,07%	
Ücret / Gelir	46,43%	57,41%	
Özsermaye	-111.270	-35.987	

Kulübün izleme dönemine ait başabaş açığı 96 milyon €'dur ve kabul edilebilir sınırların çok üstünde bir rakamla kriteri ihlal etmektedir. Net borçları gelirlerinden %30 daha fazladır. Bu durum da kural ihlali anlamına gelmektedir. Ücret giderleri gelirlerin %46'sına denk gelmekte ve kurala uymaktadır. Özsermaye tutarı ise negatiftir ve kuralı ihlal etmektedir. Galatasaray kulübü 2015-2016 sezonunda ücret/gelir kriteri hariç diğer tüm kriterleri ihlal etmiş durumdadır.

4.9. Trabzonspor Kulübü

Çalışmaya dahil Türkiye süper Liginden dahil edilen son takım olan Trabzonspor kulübünün finansal fair play uyum sonuçları Tablo 26 'de verilmiştir.

Tablo 26. Trabzonspor Finansal Fair Play Kriterleri Uyum Sonuçları (Bin €)

İnceleme Dönemi	2016	2015	2014
İzleme Dönemi	13-14 /14-15 /15-16		
Dönem Net Karı / Zararı	-34.487	-35.626	-17.885
Başabaş Açığı / Fazlası	-87.999		
Net borç / Gelir	185,47%	135,06%	
Ücret / Gelir	150,97%	133,39%	
Özsermaye	-51.571	-19.296	

Kulübün başabaş denklığı izleme döneminde 88 milyon € açık vermiştir. Net borçların gelire oranı %185 gibi yüksek bir seviyededir. Bu oran borçların ödenme kabiliyetinin zayıflığına

işaret olabilir. Ücret giderleri gelirlerin %150'sinden fazladır. Kulüp sadece ücretlere harcadığı tutar dahi, gelirinden fazladır. Özermeye negatif durumda ve kurala uyumsuzdur. Trabzonspor kulübü 2016 yılında tüm finansal fair play kriterlerini ihlal etmiş görünmektedir.

5. SONUÇ

Çalışmamızda Avrupa futbolunun FFP öncesi ve sonrası genel durumu incelendikten sonra kulüplerin Finansal Fair Play Düzenlemesine uyum durumu, 5 büyük Avrupa Ligi ve Türkiye Süper Liginden seçilen kulüpler üzerinden incelenmiştir. Sonuç olarak finansal veriler çerçevesinde Avrupa Futbol kulüpleri genelinde FFP düzenlemesinden sonra önceye nazaran ciddi iyileşmeler görülmektedir. Dönem zararlarının azalmış, aktiflerin atılmış, borçluluk düzeyinin düşmüş olduğu söylenebilir. Ancak Türkiye süper Liginde incelenen 4 büyük kulüp açısından FFP kurallarına uyumun sağlanamamış olduğu, finansal kriterler açısından durumun FFP öncesine nazaran daha iyi olmadığı tespit edilmiştir.

FFP kriterleri temelinde yer alan 5 kuralın araştırmaya konu 9 kulüp içinde Avrupa kulüplerinin uyum düzeyleri Türkiye kulüplerine nazaran oldukça iyi durumdadır. Çalışmaya konu kulüplerin 2015-2016 sezonu finansal fair play karnesi aşağıdaki tabloda özetlenmiştir. Görüldüğü üzere çalışmaya alınan Türkiye süper liginin 4 büyük kulübünün finansal fair play kriterlerine uyumunda sorunlar bulunmaktadır. Kural ihlali olan kriterler kırmızı ile yazılmıştır. Öncelikle yüksek başabaş açıkları, kulüplerin finansal açıdan yüksek zararlara sahip olduklarını göstermektedir. Türkiye süper liginden çalışmaya konu 4 takımından 3'ünün net borcu gelirlerinden fazla, birinin ki ise neredeyse eşittir. Bu durum gelirden fazla borçlanma yapıldığını ve borçların ödenmesinde zorluklar yaşanabileceğinin işaretidir. 4 süper lig kulübünün hepsinin özsermayesi negatif durumdadır. Bu durum yıllardan beri yüksek zararlar veren bilançoların sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Avrupa liglerinden rastgele seçilen çalışmaya konu kulüplerin finansal fair play kriterlerine uyum düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 27. Çalışmaya Konu Kulüplerin 2015-2016 Finansal Fair Play Karnesi

LİG	KULÜP	BAŞABAŞ DENKLİĞİ €	ÜCRET / GELİR	NET BORÇ / GELİR	ÖZ SERMAYE €
İspanya	Real Madrid	111.298	35%	2%	442.248
İngiltere	Manchester United	76.410	45%	51%	458.282
Almanya	Borussia Dortmund	42.658	43%	7%	347.487
İngiltere	Arsenal	31.994	55%	2%	328.061
İtalya	Juventus	-314	51%	51%	53.384
Fransa	Olympic Lyon	-38.000	46%	116%	145.032
Türkiye	Trabzonspor	-87.999	151%	185%	-51.571
	Galatasaray	-96.828	46%	128%	-111.270
	Beşiktaş	-113.521	50%	106%	-166.070
	Fenerbahçe	-141.058	50%	93%	-122.775
	KURAL	< 5 MİLYON	< 70%	< 100%	POZİTİF

Bu sonuçlar UEFA Benchmarking raporundaki genel tabloyu doğrulamaktadır Finansal fair play kriterlerin amacına uygun sonuçlar aldığı söylenebilir ancak daha net bir yargıya ulaşmak için benzer çalışmalar liglerin orta ve alt sıralarındaki takımları için de yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akbaş, K. 2011. “UEFA, Yeni Yönetmeliği Finansal Fair Play İle Avrupa Futbolunda Olduğu Gibi Futbolumuzda Da Taşları Yerinden Oynatacak, Peki Kulüplerimiz Ne Kadar Hazır?” <http://www.fourfourtwo.com.tr> (Erişim Tarihi: 07.05.2016).
- Aşkar, T. 2012. “Finansal Fair Play: Kulüplerimizi Bekleyen Büyük Tehlike”, <http://www.futbolekonomi.com> (Erişim Tarihi: 20.03.2016).
- Borussia Dortmund, <http://aktie.bvb.de/eng/Publications/Annual-Reports> (Erişim Tarihi: 10.03.2017)
- Deloitte, <http://www2.deloitte.com/tr/tr/pages/consumer-business/articles/futbol-para-ligi-2016.html> (Erişim Tarihi: 20.03.2016).
- Franck, E. 2014. “Financial Fair Play in European Club Football: What Is It All About?”, International Journal of Sport Finance, 9.
- Geey, D. 2012. “Football League Financial Fair Play: Domestic League Regulation”, <http://www2.warwick.ac.uk> (Erişim Tarihi:05.05.2016).

- Juventus, <http://www.juventus.com/en/club/investor-relations/financial-reports/statements-and-reports/2015-16.php> (Erişim Tarihi : 10.03.2017).
- Long, R.C. 2012. "Promoting Competition Or Preventing it? A Competition Law Analysis Of UEFA's Financial Fair Play Rules", *Marquette Sports Law Review*, 23(1).
- Macdonald, A.L. 2014. "The impact of UEFA's Financial Fair Play regulation: A Case Study analysis of FC Porto, Chelsea FC and Real Madrid CF", Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Glasgow.
- Manchester United, <http://ir.manutd.com/financial-information/annual-reports/2016.aspx> (Erişim Tarihi: 10.03.2017).
- Müller, J. C., vd. 2012. "The Financial Fair Play Regulations of UEFA: An Adequate Concept to Ensure the Long-Term Viability and Sustainability of European Club Football?" *International Journal of Sport Finance*, 7.
- Olympic Lyon, <http://investisseur.olympiquelyonnais.com/en/financial-information/annual-reports.html> (Erişim Tarihi: 10.03.2017).
- Özevin, O. 2016. UEFA Mali Fair Play Düzenlemesinin Avrupa Futbolu Ve Türkiye Süper Ligi Dört Büyük Futbol Kulübü Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(44).
- Özkurt, E. 2014. "UEFA Mali Fair Play Kuralları Temel Esaslar, Kulüpleri Bekleyen Tehlikeler Ve Çıkış Yolları" <http://ozkurt.av.tr> (Erişim Tarihi: 03.04.2014).
- Peeters, T. ve S. Szymanski. 2012. "Vertical restraints in soccer: Financial Fair Play and the English Premier League", *University Of Antwerp Faculty of Applied Economics Research Paper*, 028.
- Preuss, H. Vd.2014. "UEFA Financial Fair Play: The Curse Of Regulation", *EJSS Journal*, 2(1).
- Real Madrid, <http://www.realmadrid.com/en/members/member-card/annual-reports> (Erişim Tarihi: 10.03.2017).
- Saban M. ve F. Demirci. 2016. "Finansal Fair Play Ve Türkiye'deki Dört Büyük Futbol Kulübünün Uyum Düzeyinin İncelenmesi", *Mali Çözüm*, Eylül-Ekim.
- Sass, M. 2012. "Long Term Competitive Balance Under UEFA Financial Fair Play Regulations", *Otto Von Guericke Universität, Working Paper*, 5/2012.
- Spor Ekonomi, UEFA Financial Fair Play Kuralları Ve Türk Futbol Kulüplerini Bekleyen Tehlike <http://sporekonomi.blogspot.com.tr/2014/02/uefa-financial-fair-play-kurallar-ve.html> (Erişim Tarihi: 13.05.2016).
- Szymanski, S. 2014. "Fair Is Foul: A Critical Analysis of UEFA Financial Fair Play", *International Journal of Sport Finance*, 9.
- Türkiye Futbol Federasyonu, Kulüp Lisans Ve Finansal Fair Play Talimatı, (2016). <http://www.tff.org/Default.aspx?pageId=218> (Erişim Tarihi: 20.02.2016).
- Türkiye Futbol federasyonu, UEFA Club Licensing and Financial Fair Play CL/FFP IT Solution Toolkit <http://www.tff.org/Resources/TFF/Documents/> (Erişim Tarihi: 07.05.2016).

UEFA, Financial Fair Play: All You Need To Know <http://www.uefa.com> (Erişim Tarihi: 07.05.2016).

UEFA, <http://www.uefa.org/protecting-the-game/club-licensing-and-financial-fair-play>, (Erişim Tarihi: 07.05.2016)

UEFA, The European Club Footballing Landscape http://www.uefa.org/MultimediaFiles/Download/Tech/uefaorg/General/02/29/65/84/2296584_DOWNLOAD.pdf (Erişim Tarihi: 13.05.2016).

UEFA, Uefa Club Licensing And Financial Fair Play 3. Bulletin Compliance And Investigation Activity Report 2013(15).

UEFA, UEFA Club Licensing and Financial Fair Play Regulations Edition 2010 http://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/Tech/uefaorg/General/01/50/09/12/1500912_DOWNLOAD.pdf (Erişim Tarihi: 13.05.2016).

Uluyol, O. 2014. "Süper Lig Futbol Kulüplerinin Finansal Performans Analizi", Journal of Yasar University, S. 9(34).

Vöpel, H. 2011. "Do We Really Need Financial Fair Play In European Club Football? An Economic Analysis", Cesifo Dice Report, 3.

www.bjk.com.tr (Erişim Tarihi: 29.04.2016).

www.fenerbahce.org (Erişim Tarihi: 29.04.2016).

www.galatasaray.org (Erişim Tarihi: 29.04.2016).

www.kap.gov.tr (Erişim Tarihi: 29.04.2016).

www.tff.org (Erişim Tarihi: 29.04.2016).

www.trabzonspor.org.tr, (Erişim Tarihi: 29.04.2016).

www.uefa.com (Erişim Tarihi: 29.04.2016).